

ATES VE KILIÇ

HENRYK SIENKIEWICZ

ÇEVİRİ:
OKAY GÖNENSİN

© KARAKARGA YAYINLARI 41

*Her hakka saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

ATEŞ VE KILIÇ
Henryk Sienkiewicz

Özgün Adı: Ogniem i Mieczem
Fransızca'dan Çeviren: Okay Gönensin

Genel Yayın Yönetmeni: M. K. Perker
Yayına Hazırlayan: Berk Kuruçay
Yayın Koordinatörü: Mesud Ata
Görsel Yönetmen: Sedat Gösterikli
Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

1-2. Baskı: Nisan 2017
3. Baskı: Mayıs 2019

ISBN:978-605-9670-44-9

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumaloğlu, M. K. Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No: 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5
Nişantaşı / İstanbul
Tel: (0 212) 252 22 42
Fax: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com

 info@karakarga.com

 karakargayayinlari

 karakargayayinlari

 karakargayayin

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit
Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu,
Sokak No 1/6 Zeytinburnu - İstanbul
Tel: 0 212 613 30 06
Matbaa Sertifika No: 40200

Sienkiewicz Hakkında

Henryk Sienkiewicz, Polonya'nın Rusların hakimiyetinde yer alan Wola Okrzejska bölgesinde doğdu. Oldukça varlıklı olan ailesi, sahip oldukları çiftlikleri satarak Varşova'ya taşındı. Burada Varşova Lisesi'ne devam eden ve ardından Polonya Üniversitesi'ne kaydolun Sienkiewicz, tıp ve hukuk eğitimleri gördükten sonra tarih ve edebiyat eğitimi aldı. Fakat bu çalışmalarının hiçbirinden diploma alamadı. Walter Scott ve Alexandre Dumas'dan etkilenen Sienkiewicz'in ilk romanı, metni bugün kayıp olan tarihi nitelikli Ofiara'dır. Öğrenciyken gazetelere köşe yazıları yazmaya başladı ve 1870'li yıllar boyunca da serbest gazetecilik yaptı. Bu dönemde ayrıca öyküler ve romanlar yazan Sienkiewicz, ilk romanı *Ma Marne*'de (1872) öğrencilik hayatını betimledi. 1874'te ise iki haftada bir yayınlanan Niwa isimli derginin ortağı ve editörü oldu. 1876 yılında Amerika'ya gitti. Bu ülkeye ilişkin izlenimlerini yansıttığı mektuplar *Gazeta Polska*'da yayınlandı ve büyük ilgi gördü. Aktris Helena Mofjeska ve arkadaşları California'da bir yerleşim merkezi kurmaya karar verdiler ve Sienkiewicz'i yer araştırmakla görevlen-

dirdiler. Bu yolculuk esnasında, Laternik'in de aralarında bulunduğu pek çok öykü yazdı (1882). 1879'un sonunda Varşova'ya döndü ve muhafazakar bir gazete olan *Slowo*'nun editörlüğünü üstlendi (1882-1887). Bu gazetede aynı zamanda onun ilk dönem romanlarının yayımlandığı yer de olacaktı. Mianowski Fonunun ve Edebiyat Derneği'nin kurucu üyeliğini yaptı. Edebiyat Derneği'ne ayrıca başkanlık da etti. (1889)

Walter Scott'tan ve Fransız tarihi roman geleneğinden etkilenen Sienkiewicz 1882 yılında tarihi üçlemesi üzerinde çalışmaya başladı. Ateş ve Kılıç 1884 yılında basıldı. Bu kitabı serinin devamı niteliğinde olan Tufan(1886) ve *Pan Woldyjowski* (1888) izledi. Gerçek tarihi olaylara dayanan bu eserlerde temponun düşmemesine azami gayret sarf eden Sienkiewicz yeteneğini, Polonya dışında da okuyucular kazanmasını sağlayan renkli karakterler yaratarak ve tempoyu hiç düşürmeyerek sergiledi.

Ateş ve Kılıç tarihi üçlemenin ilk romanıdır. Bu roman 1648'den Kral III. John (John Sobieski) un 17. yüzyılın sonuna kadarki dönemi kapsar. Sienkiewicz Alexander Dumas Pere örneğini takip ederek anlatımını milliyetçi mesajlarla bütünler. Romanda 17. yüzyıl boyunca Polonya'nın kendini savunmak amacıyla içine düştüğü bir dizi savaş anlatılmaktadır. İlk bölüm konusu, Polonya ve Ukrayna arasındaki savaştan alır. Devamı niteliğindeki ikinci eserin konusuysa, İsveçlilerin ülkeyi istilasıdır. Pan Wolodyjowski ise, öyküyü Türk-Leh savaşıyla tamamlar. Bu üçleme yüzeyde tipik bir macera romanı havasına sahiptir: yenilmez kahramanlar, harikulâde düellolar, bitmeyen dostluklar ve yiğitçe ölümler. Sienkiewicz insanların hayali kahramanlar aracılığıyla ulusal bilinci vücuda getirebileceklerine inandığı için, ulusun kendi zafer ve mağlubiyetlerini epik bir dille ele alır.

1905 Nobel Edebiyat ödüllü Polonyalı yazar heyecan verici ve ilgi çekici şekilde insani niteliklerle bezenmiş karakterler aracılığıyla, gittikçe gücü azalan bir kültürün tarihi özünü yakalar.

Quo Vadis'in de yazarı olan Sienkiewicz 1916 yılında öldü. Öldükten sonra bıraktığı vatanseverlik mirasını halkı sahiplenecek ve İkinci Dünya Savaşı sırasındaki Alman işgalinde Polonyalı birçok direnişçi onun kitaplarındaki kahramanları kendilerine örnek alacaklardır...

BAŞLICA YAPITLAR:

Roman: *Na marne*, 1872, (*Boşuna*); *Ogniem i mieczem*, 1884, (*Çelik ve Ateşle*); *Potop*, 1886, (*Tufan*); *Pan Wolodyjowski*, 1888, (*Wolodyjowski Beyefendi*); *Bez doqmatu*, 1891, (*Dogmaları Olmayan*); *Rodzina Polanieckich*, 1894, (*Polanieckich Ailesi*); *Quo vadis*, 1896, (*Kovadis*); *Krzyzacy*, 1900, (*Töton Şövalyeleri*).

Çeşitli: *Listy z podrozy do Ameryki*, 1876-1878, (*Amerika Yolculuğu Mektupları*); *W pustyni i w puszczy*, 1911, (*Çölde ve Yabanda*)

BİRİNCİ KİTAP

I

1647 yılı boyunca öyle garip şeyler oldu ki, en iyimserler bile ülkenin üzerine büyük felaketlerin çökeceğine inandı. Bir çekirge sürüsünün Yaban Topraklar üzerine indiği ve bu bölgeyi Tatar işgalcilerin ne buğday ne de ot bulamayacakları kadar yağmaladığı yazılıdır günlüklerde. Yine günlüklerde bir güneş tutulmasının yazı bir an kararttığı, bir göktaşının da gökyüzünü ateşe verdiği okunur. Aynı dönemde Varşova'da kent sakinlerinin çoğu havada dalgalanan kanlı haçlar ve tabutlar gördüler. Günah çıkardılar, oruç tuttular ve kesenin ağzını yoksullara açtılar. Dünyayı yok edebilecek bir vebanın ortaya çıkmakta gecikmeyeceğini düşünüyordu çoğunluk. Bu alışılmadık yazın ardından öyle tatlı bir kış geldi ki, herkes korktu. Irmakların güney bölgelerinde, başıboş kalmış buz parçaları sallana sallana denize doğru iniyordu; sonra kar erimeye başladı, ardından da yağmurla sel geldi ve bütün bozkır geniş bir bataklığa dönüştü. Kışın sonu gelmeden, çayırların yeşerdiği, arıların çalışmaya başladığı, kapalı kalan hayvanların hareketlendiği görüldü. Doğanın düzeni allak bullak olmuştu.

Böylece bu olayların daha iyi izlenebildiği Ukrayna dolaylarında oturanlar, gözleri Yaban Topraklara dönük, korku içinde yaşamaya

başladılar. Tehlikenin buradan geleceğinden kimse kuşku duymuyordu. Yalnızca buradan gelebilirdi...

Bu Yaban Topraklar, Dinyeper ve Dinyester arasında göz alabilirdiğince uzanıyor, iki ırmağın kollarına yaslanarak Karadeniz'e kadar iniyordu. İşlenebilir topraklar çok az yer tutuyor, Dinyeper üzerinde ise Uman'ı geçmiyordu. Birinciler, en azından resmi olarak Lehistan'a aitti ve Tatarlara sürülerini bu geniş çayırlarda otlatma iznini de veriyordu. Otlar fazla yüksek değildi ve sanki birer kurtmuşçasına kovalanan insanlara rastlamak da olağandı. Zengin bir av arayan soyguncu, serüvene susamış asker, özgürlükten sarhoş mahkum, Kazakla savaştan Tatar, Tatar'la savaştan Kazak, tümü orada kendini rahat hissediyordu. Sürüsünü bekleyen bir çoban, başka herhangi bir yerde barışı simgeleyen bu figür bile, dişine dek silahlı, çekinilecek bir kişi oluyordu bu bölgelerde. Buradan geçmek zorunda kalmış yalnız bir yolcu ise çoğu kez yırtıcı bir kuşun kanat seslerini duyar ve çabucak kaçardı. "Kısa süre önce insanlar öldürülmüş burada" diye düşünürdü titreyerek, "gömülmemişler bile!"

Böyleydi işte yabani bozkır, görünüşe göre boş ve sonsuz suskunluğun içinde sakin, ama gerçekte savaş ve ölümden başka bir şey düşünmeyen binlerce kişinin yuvası. Bazen ilkel savaşın ardından örgütlü savaş gelirdi. O zaman Tatar aşiretleri, Kazak birlikleri, Lehistan bayrakları her yöne gidip gelirdi. Hayat ve ölüm gürültüleri aralıksız sürerdi; gündüz, davulların ve borazanların yankısı Karadeniz'in dalgaları üzerinde ölü, gece ise sınırlı atların kişnemelerini kurt ulmaları yanıtlardı. Ama 1647 yıl boyunca böyle bir savaş olmadı ve bozkır alışılmış görüntüsünü korudu. Dinyeper'in bir kolu olan Olmeniçek boyunca uzun otlar dokunulmadan kaldılar.

Birkaç gündür yağmur durmuştu. Her günbatımında güneş ufukta bir grup tepenin ardında, yatık ışınlarıyla bir şatonun harabelerini aydınlatarak kayboluyordu. Ama bu gece bir atlı, gözlerini gölgenin kapladığı ırmağa dikmiş, taşların arasında hareketsiz duruyordu. Birini ya da birilerini bekliyordu. Arkasında, otların ve ağaçların arasında sessiz gölgeler hareket ediyordu. Az sonra batan güneşin son

kızılıkları da silindi ve bozkır mavi bir ışığa gömüldü, dolunay zamanıydı ve az bulut vardı. Epey zaman geçti. Atlı yerini değiştirmemişti ve pek bir şey görmüyor olmasına rağmen ufku gözlemeye devam ediyordu. Belli belirsiz bir titreme otları kıvıltatıyordu, ama bu, rüzgar da olabilirdi.

Hayvan adamdan önce sinirlendi. Birden kulaklarını dikti ve kişnedi. Sahibinin eli boynunu okşadı. Birkaç adım ilerde bir dal kırıldı.

Okşama durdu, adam geri döndü ve elini kemerine asılı kılıca götürdü. Çok geç! Bıçaklı adamlar çıkıvermişti dört bir yandan. Kurbanın ve saldırganların bağırışlarından oluşan karmaşık bir uğultu yükseldi. “İsa adına! İmdat!” “Allah, Allah!”... “Öldürün!”

“Acıyın! İmdat!”

Bu yalnızlık içinde kim duyabilirdi bu çağırışı? Ama yine de Tanrı, birinin duymasını istedi. Hemen aynı anda bir başka gürültü, kavga seslerini bastırdı. Dörtnala giden atların sesini andırıyordu. Gerçekten de atlarını coşturan küçük çığıllıklar atan bir grup atlı ova da ilerliyordu. Sonra çekilmiş kılıçlar havaya kalktı, şimşekler çaktı, piştovlar patladı. Beklenmedik yeni bir savaş başlamıştı. Az sonra ilk saldırgan gruptan küfürler ve boğuk çığıllıklar yükseldi. Güçlüler zayıflara saldırmış, ama tam kazandıklarını sanırken kendilerinden de güçlülerini bulmuşlardı karşılarında.

Kaçanların gürültüsü düşen gövdelerin tok sesini bastırıyordu. Ve bir süre sonra sessizlik her yanı sardı, yalnızda rüzgarın türküsü vardı artık.

Savaş birkaç saniye ancak sürmüştü. Garip değildi bu. Gerekçe ne olursa olsun savaşlar hiçbir zaman uzun sürmezdi Yaban Topraklarda.

Yalnız yolcunun yardımına koşan atlılar bayırın tepesinde toplandı ve gecenin içinden güçlü, egemen bir ses duyuldu: “Ateş yakılsın!”

Bir kıvılcım parladı, ardından da gökyüzünü yalarcasına uzun bir alev. İlk meşale yanmıştı. İki adam, dans eden alevden yararlanarak,

yerde yatan, görünüşe göre cansız gövdenin üzerine eğildiler.

Bu iki adam, diğerleri gibi, kralın renklerini taşıyan üniformalar giymişlerdi: kırmızı ceket ve kurt derisinden pelerin. Düşünecek zamanları olmadı. Arkalarında başkanları belirmişti, soylu bir atın üzerinde. Yere atladı, ayakları dibinde yatan yabancıya baktı, sonra başını çevirdi:

“Eee, Çavuş! Yaşiyor mu ölmüş mü?”

“Yaşıyor Teğmenim! Ama pek iyi değil durumu. Bir kement nere-deyse onu boğuyormuş.”

“Tatar mı?”

“Sanmam. Bir Rus soylusuna benziyor.” Teğmen derin bir soluk aldı.

“Neyse!” Yaralıyı daha dikkatli inceledi.

“Bir albay hiç kuşkusuz.”

“Hepsi o kadar değil, Teğmenim! Bir de atını görseydiniz!” –çavuş hayranlık belirten bir ısıklık çaldı-

“Han bile sahip olmak isterdi.”

Bir süre sonra askerler bayırın öte yanında yakaladıkları atı getirdiklerinde, küçük birliğin başkanı da bu yargıya katıldı. Muhteşem bir hayvandı. Hemen tanıdığı efendisini acı dolu uzun bir kişnemeyle selamladı ve boynunu ona doğru uzattı.

Bir astsubay teğmene doğru yaklaştı.

“Atı bizim olur, değil mi?” diye sordu saygısızca.

“Nasıl? Bu nasıl cesaret... Adamı hemen öldür daha iyi! Atsız bu bozkırda ne yapar?”

“Ama ganimet, Teğmenim?..”

Teğmen ağır bir cevap vermeye hazırlanıyordu ki, yaralı yavaşça kımıldadı ve morarmış dudakları arasından bir hırıltı çıktı. “Dişlerinin arasından alkol akıtın” diye buyurdu başkan.

“Kemerini de çıkarın!”

Yaralının yanına hemen gelen iki asker buyrukları yerine getirmeye çabalarken, bir diğeri de komutanın önünde hareketsiz duruyordu.

“Burada kamp kuracak mıyız Teğmenim?”

“Evet, ateşleri yakın ve atların eyerlerini çıkarın!”

Az sonra herkes işe koyulmuştu. Savaş alanı hızla güvenli bir kamp yerine dönüşüyordu ve yabancı, alkolün ve güçlü ovalamaların etkisiyle daha rahat soluk alıyordu. Bu arada teğmen uzaklaşmış ve pelerinin ateşin birkaç adım ilerisine atarak oturmuştu. Birkaç günlük bir sakalın enerjik yüzüne sert ve kuşku verici bir anlam vermesine karşın genç görünüyordu. Teni esmer, saçları siyahtı. Hem gaddarlık, hem iyilik anlamına gelebilecek parlak bir bakışı vardı. İyi değildi, ama hiç kuşkusuz dürüsttü.

Biraz ileride iki adam yemeği hazırlıyordu. Bir koyun kesmişler, şimdi de gündüz vurdukları bir yaban keçisinin derisini yüzüyorlardı. Eyerlerinde beyaz kuşlar asılıydı. “Av iyi geçti!” dedi aşçılardan biri gülerek. “Az sonra doymayacak olanı atlar tepelesin suyun içinde.”

“Yani” dedi diğeri, “Seni kutlamayı unutan iyi bir iş yapmış olmayacak.”

Yaralının yattığı yanda bir hareketlenme oldu. Çavuş ovalamayı bırakmış, askerlerine adamın kendine geldiğini teğmene bildirmelerini söylüyordu. Meraklılar dikkatli bir çember oluşturdular.

Gözlerini açan yabancı önce çevresine baktı, sonra her birinde durarak yüzleri inceledi. Dost? Düşman? Bütün yüzüyle sorduğu suskun soru kuşku vericiydi. Sonra, kimsenin kıılmadığını görünce yavaşça kolunu kaldırdı ve elini boynuna götürdü. Kemendin izleri hala görülüyordu. Yaralının çok acı çektiği şişkin damarlarından belliydi.

“Su!..” diye yakardı iniltiler arasında.

Şimdiden üçte biri boşalmış alkol matarasını uzattı çavuş, diğeri de dikilmek için güç harcadı. Alkolün ona güç verdiği yüzünden belli olsa da, içer içmez kendini otların üzerine bıraktı. Yine de konuşabilirdi. Duru bir sesle sordu;

“Kimsiniz?”

“Kurtarıcılarınız!” diye yanıtladı tam o sırada yaklaşan teğmen.

“Tanrıya şükür!”

“Bu korkunç halatı boynuma geçiren siz değil misiniz?”

Askerlerin arasında öfkeli bir hareketlenme oldu ve teğmen herkesin duygusunu açıkladı:

“Bunu düşünmek bile bize hakarettir! Biz askeriz, kılıçla dövüürüz. Hem, bakın!”

Otların üzerine, sağa sola uzanmış cesetleri gösterdi eliyle.

“Kalleşçe saldırılarını pahalıya ödedi bu haydutlar. Adamlarını da onları hayvanlar gibi öldürdü.”

Bir anlık sessizlikten sonra yabancı devam etti:

“Biraz dinlenmek istiyorum.”

Az önceki çavuş bir eyer getirdi, beriki de hiç konuşmadan oturdu.

Teğmeden daha yaşlıydı. Daha kısa boyluydu, ama güçlü yapısından kendine güveni anlaşılıyordu. Orta yaşlı ve kuşku verici bir adamdı. Ayıyı andıran gövdesi üzerinde hafifçe sola yatık iri bir baş vardı. Arada bir ensesine götürdüğü eli, yakalanan düşmanı için korkunç bir silah olabilirdi. Buna karşılık ağzının çevresinde ince ve uzun bir siyah bıyık vardı. Tüm olarak bu iri adam kaba birine benzemiyordu. Gözlerinde gurur ve soylu bir kişinin yiğitliği okunuyordu. Yalnız garip bir kurnazlık, sertlik ve babacanlık karışımı, ilk bıraktığı izlenimi biraz bozuyordu. Biraz dinlendikten sonra teşekkür etmeyi hiç düşünmeden ağır adımlarla cesetlere yaklaştığını gören teğmen çok şaşırıldı. “Kaba herif!” diye homurdandı. Şimdi beriki, başını ciddi ciddi sallayarak her gövdenin üzerine eğiliyordu ve ancak bütün cesetleri inceledikten sonra teğmenin yanına geldi. İçgüdüsel bir hareketle, olmayan kemerini sıkmak isteyen elleri büyük bir kızgınlıkla kasılmışlardı.

“Eee” dedi subay kuru bir sesle,

“Tanıyor musunuz yoksa bu haydutları? Ruhları için birer dua okumak için eğilmediniz herhalde üzerlerine!”

Adamın dudakları üzerinden bir gülümsemenin geçtiğini görünce çok şaşırıldı.

“Söylediğiniz hem doğru hem yanlış, Teğmen. Bu adamları ger-

çekten tanıyorum ama bunlar haydut değiller. Bütün bu cesetler beni hiç sevmeyen ve komşusu olmak bahtsızlığına eriştiğim bir soylu kişinin hizmetçilerinin.”

“Vay canına!” diye bağırды pek tatmin olmayan beriki.

“Hayat gariptir!”

O da ince bir alayla konuşmuştu. Kurtarıcısının kuşkusunu anladığı halde esrarlı gülümsemesini sürdürüyordu. Gelenekleri bildiğini kanıtlayan bir rahatlıkla ekledi:

“Size karşı minnettarlığımı şimdiye dek açıklamadığım için başışlayın beni. Siz olmasaydınız ölü bir adamdım ben. Yiğitçe müdahaleniz dikkatsizliğimin sonuçlarından korudu beni. Adamlarımdan epeyce uzaklaşmışım ve onları beklerken çevrem sarıldı. İnanın çok minnettarım size.”

Bu küçük söylevi bitirmeden elini uzattı. Teğmen görmezlikten geldi.

“Tanımadığım bir kişinin teşekkürlerini kabul etmeyi sevmem” dedi yabancıнын gözlerinin içine bakarak.

“Karşımda soylu birinin bulunduğunu sanmıyorum, ama emin olmak isterim.”

Yüzünde hiçbir kızgınlık belirtisi olmadan sakin bir sesle cevap verdi yabancı:

“Gerçekten haklısınız, Teğmen! Cevabınızı beğendim, çünkü gururlu bir karakteri, bir şövalye niteliğini ortaya koyuyor. Ayrıca mantığımı yitirdiğimi de hatırlatıyor bana ki bu hatalı bir durum. Adım Zenobi Abdank, Kiev soylularındanım, topraklarım var ve Prens Dominik Zaslowski'nin alayında albayım.”

“Ben de Jan Kretuski'yim, Dük Yarema Wisniowiecki'nin muhafız alayında teğmen.”

Hayatını kurtardığı adam yeniden elini uzattı.

“Muzaffer bir komutana hizmet ediyorsunuz. Bu ünlü birliğe mensup bir subayla karşılaşmaktan mutluluk duyuyorum.”

Bu kez teğmen fazla direnmedi. Parlak üniformalı bu süvarilerin, diğer birliklerdeki gibi aşağı görme alışkanlıkları vardı, ama Yaban